

Gaja Pöschl

Igor Karlovšek: *Gran Canaria*.

Ljubljana: Mladinska knjiga, 2009.

Pisanje o več junakih hkrati, prepletanje njihovih usod in zgodb v eno je nekoliko podobno natančnemu tkanju. Če so vse niti na svojem mestu, se na koncu razkrije osupljiv vzorec, a če je le ena sama poteza površna ali nepremišljena, se lepota izgubi v nedokončanosti in izgine. Podobno je tudi z literarnim ustvarjanjem, ko pisatelji tkejo besede in zgodbe, da nastajajo črtice, novele in romani z osupljivimi "vzorci".

Igor Karlovšek je v svojem najnovejšem romanu *Gran Canaria* pravzaprav prepletel dva konca iste življenjske zgodbe, a na prvi pogled bi vsakega lahko imeli tudi za samostojno zgodbo in roman označili za preplet dveh zgodb. Poleg te osrednje pripovedi, osvetljene iz različnih zornih kotov in videne skozi več oči, avtor v dogajanje vpelje še nekaj stranskih zgodb, zaradi česar je končna "slika" še bolj pestra in razvejena. Pozornost pripovedi je od začetka do konca enakomerno porazdeljena med literarno "sedanjost", v kateri osamljena Maria na opusteli obali najde naplavljenega nezavestnega Andreja, in preteklostjo, v kateri istega, a precej mlajšega Andreja v vojski po krivem obtožijo zločina, doma pa ga čaka obupano in noseče dekle Irena. Medtem ko v enem poglavju lahko spremljamo, kako se skozi številne težave in bolečine ob zdravljenju krepki vez med špansko govorečo Mario in Slovencem Andrejem, naslednje poglavje opisuje Ireno, ki se sredi osemdesetih let prejšnjega stoletja sama bojuje proti vsem, da bi rešila ljubljene fanta. Meje med poglavji se zabrišejo šele povsem na koncu zgodbe, kjer se preteklost in sedanjost združita in se nenadoma, zaradi številnih nenavadnih dogodkov, vsi trije osrednji liki ob istem času znajdejo na istem mestu. Kot nekakšna pika na i sicer sledi še razplet, v katerem nekoliko nepričakovano dobi zelo pomembno vlogo Andrejev in Irenin sin Jan, ki kot nekakšen zunanji opazovalec hitro in racionalno reši vse, za kar so si njegovi starši več let neuspešno prizadevali. Kakor koli že odloči Andrejeva usoda, za sabo potegne tudi vse druge vpletene.

Gran Canaria je torej roman o izgubljenosti, strahovih, nesporazumih, pa tudi o upanju in predvsem ljubezni v takšni in drugačni obliki. Andrejevi ljubezni. Zgodba ima zaplet, vrh in razplet, ki pa se zaradi različnih časovnih perspektiv in kotov pripovedovanja (enkrat je v ospredju Andrej, drugič Marija, Irena ali kdo tretji) ves čas prepletajo in dopolnjujejo, tako da se celotna slika z vsemi podrobnostmi sestavi šele na koncu.

Ob osrednjih treh "junakih" se v zgodbi pojavljajo tudi številne bolj ali manj pomembne osebe, ki po svoje pripomorejo (ali pa tudi ne) h končnemu razpletu. Večina jih pravzaprav je predvsem pomoč pri oblikovanju psihološke podobe osrednjih junakov, medtem ko so za kaj več premalo dodelani in zato obstranski ali tu in tam celo moteči. Takšen lik je na primer Janova nesojena ljubica Ajda, saj je pripoved o njenem odnosu zasnovana zelo zanimivo, a strnjena v enem samem poglavju in zato neizpeljana ne zaživi, kot bi lahko v samostojni pripovedi, poglavje v zgodbi o Janovih starših pa vsebuje preveč nepotrebnih podatkov in orisov.

Tok pripovedi nekoliko zmoti zelo natančna raba in uporaba strokovnih pravnških izrazov in postopkov, s katerimi se srečujeta predvsem Andrej in Irena. "Pogoji, pod katerimi posamezna država ureja vprašanja, ali bo ali ne bo podelila nekemu državljanstvo, so v izključni pristojnosti te države. Tožena stranka, Republika Slovenija, ni kršila nobene pravice, ki so našteje v konvenciji o človekovih pravicah. Ne nezakonito, da je Republika Slovenija odklonila državljanstvo nekemu, ki je bil pravnomočno obsojen zaradi hudega kaznivega dejanja, ker je takšno izjemo določal zakon. Tožena stranka tožnika Andreja Novaka ..." Enako velja za precej dolg seznam sodišč in natančen popis pritožbenih postopkov (od pritožbe proti zavrženju zahteve za obnovo postopka do postopka pred mednarodnim sodiščem), ki jih je Irena vložila zaradi Andreja. Strokovno izrazje in raba le-tega (avtor romana je znan slovenski pravnik) sta za literarno delo preveč izrazita in izstopajoča, predvsem pa neskladna s preostalimi pripovedjo, ki v drugih rečeh ni tako zelo natančna. Iz natančnih strokovnih opisov sicer veliko izvemo o zapletenih pravnih postopkih, s katerimi sta se glavni osebi spopadali, in s tem je tudi dodatno poudarjena brezizhodnost njunega položaja, vendar bi se jim bilo zaradi nemotenja pripovednega toka in tudi razumljivosti morda bolje izogniti.

Avtor je v vseh triintridesetih poglavjih romana uporabil vsevednega tretjeosebne pripovedovalca, s katerim spretno krmari med vsemi zapletmi in pripetljaji, ki jih doživi Andrej na svoji poti. In teh je resnično veliko – od Andrejevega prebega iz vojaškega zapora do novega izgnanstva in nenavadnega brodoloma na Kanarskih otokih se zgodi toliko naključij in neverjetnih pripetljajev, da bi jim bilo zelo težko slediti, če avtor ne bi

imel izdelane natančne pripovedne strukture, ob kateri se vse niti povežejo, zgodba pa sestavi. Temu primeren je tudi slog pisanja, ki je izrazito preprost in skrbi, da se bralčeva pozornost ne preusmerja po nepotrebnem, ampak nemoteno sledi napeti zgodbi, ki je gotovo tudi glavni adut tega romana. Čeprav so Andrej in njegovi dve ženski sicer korektno izdelani liki, je avtor glavno pozornost namenil zgodbi in vsem njenim zavojem in preletom. Osrednjim likom se dogajajo tako neverjetne, a hkrati popolnoma življenjske stvari, da bi delo zlahka večkrat presegalo sedanjih tristo in nekaj strani, če bi avtor podlegel razlaganju in čezmernemu opisovanju. Temu se je izognil prav s preskakovanjem iz enega časovnega obdobja v drugega, saj so določene stvari tako lahko ostale navidezno nedorečene, njihov rezultat pa viden šele nekaj poglavji pozneje. S tem so na račun boljše preglednosti in razumljivosti nekatere ideje žal morale ostati tudi neizpeljane.

Posebno mesto v *Gran Canarii* ima ljubezen. Čeprav se v romanu prepletajo različne prvine, od kriminalke do družbenega romana, je v ospredju ljubezen kot vzrok, kot posledica, kot želja, nuja, rešitev ... kot vse. Irena ljubi Andreja požrtvovalno, žensko in ne glede na vse. A vendarle njena ljubezen vse do konca ni dovolj močna, da bi naredila še zadnji korak in se odpovedala vsemu, da bi lahko zaživela samo z njim. Šele ko ji sin, kot zunanji, a vendarle še kako vpleten opazovalec reče: "Če hočeš živeti z njim, ti je tako jasno, da boš morala ostati na Gran Canarii. Če tega ne zmoreš, ga pozabi in se vrni v Slovenijo," se Irena zave, da ne more več odlašati, ampak se mora odločiti in izbrati enkrat za vselej. Na drugi strani je Maria, nenavadna samotarka z otoka, ki gre za Andrejem, naredi odločilen korak, vendar potem spozna, da je bila to pravzaprav njena rešitev iz osame, v katero se je zaprla po težki življenjski izkušnji. Andrej, najbolj nemočen, se znajde med obema in tudi odločitev prepusti njima: "Razumel je, da ga Irena ljubi in sovraži hkrati [...], in razumel je, da ga Maria morda ljubi še bolj vroče in še bolj predano kot Irena, a posluša neki notranji glas ... Storil je edino, kar je lahko. Ni imel moči, da bi se odločil. ... Stopil je k njima, objel vsako z eno roko in ju močno stisnil k sebi na prsi." In nazadnje ljubezen vendarle zmaga. Po svoje.